

рекламують першу суму загально, не признають господарству таких користей, бо роздроблені не можуть служити до більшого користного вкладу а потому дуже легко розходяться на дрібні а до того дуже часто и неострібні видатки.

На абжевий промысел промисляе у нас дуже дивно и може на нїкотрїх другїх полях не подыбувана диспропорція економічна. Якъ въ одного боку народъ нашъ занимае управою абжа съ напряженьемъ всїхъ своїхъ силъ до можливого лише границъ, съ широчиною трудолюбивостею и подыму гідною самопадностею, — такъ зновъ въ другого боку опочаи тьмого труда и заходу шаюе за надто легкодушно, бо дуже часто идуць она воевїмъ марно, безъ найменшого тревалого гїдена для господаря и господарства. Та й способъ, въ якїй абже вынодятся на продажъ, свидчатъ о легкодушнїмъ марнованю часу и труду, бо гада маючи въ господарства своего и пр. 30 вїрцьїхъ абжа до абути, промарнуе 30 днївъ середъ всякого негода, буде и 30 рабївъ свою худобу абавляти по поганыхъ осянїхъ болотахъ або зимовыхъ грядкахъ. Коли-жъ теперъ до того возьмемо на увагу, що на торгахъ нашъ селянїнъ адаєиць що-до цїнъ лише на ласку монополиствъ, т. е. однокїхъ жидовскїхъ торговельникѣвъ та нїхъ факторївъ; дальше коли возьмемо въ рахунокъ коштовну управу и продукцію того абжа; коли взажимо конкуренцію абжа продуковаго значно дешевше на дївїдкїхъ лангахъ и абжа заграничного; а нарештї коли возьмемо на увагу и ту обстаноу, що селянїнъ нашъ продае абже подобно якъ и худобу не тогды, коли цїна на него найлїпша, а тогды, коли его притяске потреба, коли мусить, и коли вьгачайно оно найдешевше, — то дїстанемо дуже сумный образъ промыслу абжевого у нашихъ селянїхъ! Дарма, що осянїй и зимовї торги на абже бувають дуже шумнїй и оживленїй; дарма, що за помічю абжа приходять въ народъ великї капиталы, — прїдвїнїхся добре, покажесе, що торговля и промыселъ абжемъ представляють одну въ найчорнїйшихъ сторїнъ економічного жита нашего покутекого народу. Дивна то вараможъ рїчь, що въ нїчїхъ гаузахъ промыслу, и то новїйшою дати, народъ зробивъ або робить великї поступы, а власне въ найдавнїйшїхъ и дїтъ вїкѣвъ истїнующїхъ промыслїхъ поступь той иде лишь дуже поволї, и то маленькїй.

Якъ неоглядно и безъ рахунку поступае собї часомъ народъ въ продажї абжа, найлїпшїмъ того доказомъ та обстаноу, що на Покутю не рїдко лучаються голоднїхъ передївкїхъ, въ котрыхъ на весїхъ кормлятея дорого купленымъ хлїбомъ такї гады, що абрали були абжа доволї не лишь на цївордїне прокормленїе, але и на значну продажъ. Такъ само частї бувають тутъ случаї, що гады продають краснїхъ пшеницїхъ и жита, а самї жїють мало-що чи не цїлїй рокъ самою бараболю. Иногдї бувають причїны такихъ обявнївъ и воевїмъ дїтъ селянъ независимїхъ.

— Спеціальне студїюмъ справы абжевой, дотыкающої селянскихъ продуцентѣвъ, а по-

и загадають въ горшки. Въ загалї цїкава то институтїя — тїа „памощїкї“ и „подпамощїкї“ инспекторѣвъ; они называють за молодежою на кождїмъ кроцї.

Учителї въ семинарїхъ поступають дуже формально. Прїїде учитель въ „классъ“ — все выбушено „на кнїжечке — вотъ харашо, атаїчно“; чи розумїе ученикъ, чи нї, про те не пытають. Ученикъ по-наббїльше знае, коли буде пытанїй и вымачтї оубї „уроку“ (лекцію) на память. Буває учитель и розумїющїй свое дїло, але нїчо не адїе, бо мусить абдїнатїся правилами, щобъ хутше и ббїльше „уроковъ“ завдати молодежи та на часъ „бала“ (оцїнку отповїдей) выставляти въ каталогї, щобъ не мати докору дїтъ ректора семинарїа. А еоть въ классї 50—60 душъ, треба хутно справлятїся. Зъ того цїла оевїта семинарска выходить якось мертвою, анї трохи живою, що вымывала-бы розьяснююще на умъ а огрївающе на сердце человека. Люде выходятъ зъ оттамъ безъ здороваго погляду на оевїтъ, якнїхъ отжїлїями, не умїющїми жити съ людьми та весело працювати на той хлїбъ насущнїй. Боть въ семинарїа и талантанїхъ молодїцї, и скончївши семинарїю бажала-бы дботатїся на университетї, але то рїчь не такъ легка.

Школы не-духовнї въ Кїевї, якъ и въ загалї въ Россїи, поставленї въ наукахъ добре, якъ европейскї. Вїда лише, що бїдному тутъ трудно обстатї. Одїмъ зъ бамокучїми гуцїнами

тому и организація промыслу абжевого бу- ли-бы дуже труднїми задачами для нашихъ экономистѣвъ, — а не знаю, чи народъ бу- бы за що иншого такъ адїчнїй, якъ за користне для него розаванїе тыхъ задачъ не лише въ теорїи але и на самїхъ дїлахъ.

Кушнїрство.

На кушнїрствї можна було дуже добре прослїдвати сю правду, що той промыселъ абже тотъ торговля, котра мае за отнїмателїхъ народъ, есть все найповнїйшїмъ и найвысокнїйшїмъ. Ярмаркї иллюстрували все доказъ сїи правды въ нагляднїмъ способѣ. Маючи отнїмателїхъ въ цїлїхъ народѣ, а тыхъ самымъ забезпеченїй великїхъ и тревалїхъ доходхъ, разви- нулося кушнїрство на Руси въ самостояннїй и широко развитїй промыселъ, а Покутїе можна смїло назвати осередкомъ сего промы- слу. Близкї горы богатї въ отары овецъ доставляли разъ-на-разъ сырого матерїалу для кушнїрства. Окрїмъ того покутекомъ куш- нїрїмъ прївала задача заспокоювати потребу класу середної и купецкої изъ еувїднїхъ краївъ, а тїа люде не вдоволялїся вже простыми кожухами въ домашнїхъ овецъ, але правили деликатнїйшахъ шкїрѣ. Кушнїрї мусїли отже шукати за лучшїмъ матерїа- ломъ, а такїй находили на Волощїнї и въ полуднївѣй Россїи. И развилосї кушнїрство на великїхъ размїрахъ. Головнїмъ пунктомъ стало мїсто Тысьменица, положене на давнїмъ головнїмъ шляху торговельнїмъ, веду- чїмъ въ Молдавїю и Крїму до давної Поль- щї и нїмецкїхъ краївъ. Отъ давнїхъ-давнїа тысьменицкїй кушнїръ не лише достачали кожухѣвъ нынїшнїй Галичїнї, але абували своїй товаръ далеко на востѣдъ, а на захѣдъ ажъ на Оломудцїхъ та Лїпскїхъ великїхъ ярмаркахъ. Тысьменица мала отже торговї вносїны въ одного боку съ Чорнїмъ моремъ, а въ другого боку ажъ съ нїмецкїми краями, а окрїмъ того ровделала по цїлїхъ краю до- бре выученыхъ кушнїрѣвъ, що оевїли по ма- ленькїхъ мїсточкахъ и заспокоюють мїс- цевїй потребу зъ домашної сырого матерїалу.

На покутекихъ ярмаркахъ выступають кушнїрї мало мїсточковїй и до недавнїа тї- шїхїся дуже добрымъ поведженьемъ та до- брою славою у народу. Въ загалї якъ довго промыселъ сїй спочивавъ лише выключно въ хрїстїанскїхъ рукахъ, такъ довго приносавъ хрїстїанскїмъ промысловцямъ добрїй доходхъ. Въ 1870-тыхъ рокахъ почали кушнїрї упадати а торговля кушнїрскими товарами захопилъ въ свои руки жиды и держатъ его вже до нынї.

Хочъ сумнїй але все цїкавїй були причїны упадку хрїстїанского кушнїрства въ Тысьменици. Заразъ въ горы мусю сказати, що не достача отбугу була тому причїною; кушнїрскїй выробы мають и до нынї добрїй отбугъ. Упадокъ той припадае въ той часъ, коли по уставѣ вносачїй установы цеховїй а прокламующїй свободу промыслову настала якъ въ Австрїи такъ и въ Галичїнї „золота ера экономична“ т. е. ера, въ котрїй всї гонїли за великїми богатствами и настали всякї ховекї предпрїемства та банкї. По-при-

по формї дорога, оплата шкѣльна 40 рублївъ, а квартира и харчъ въ Кїевї дорожшїй, якъ у Львовї, бо мало 20—25 рублївъ на мїсяць; недворяннїови трудно до школы дботатїся, хлѣба за якою протекцією, а при вїнофъ богато клопѣту съ увѣльнїенїемъ дїтъ правъ „крестїанъ“.

Але чїмъ тамъ молодїжъ шкѣльна найнеза- виднїйшою мое долю, то тою, що такъ окажу, не- волею. Отъ и пр. семинарїстамъ кажуть ходати чи лїтъ чи зїма въ „фуражке“ (въ кашкетѣ, яко- го уживають въ Галичїнї бродокї жиды). За- уважае „памощїк“ инспектора семинарїота на улици въ шапцї або капелюсѣ, — вже бїда! — вже днї близькїй до „преступнїка лаударствѣ“. Въ гимназїи заговорятъ ученикъ до своего това- рища по украиньокї, — вже треба за нїмъ оспї- дити. А знайде ще „памощїк“ у него яку укра- иньску кнїжочку, хочъ-бы то була „Свѣра кобы- ла“, — то вже „преступнїк лаударствѣ“, вонъ его зъ гимназїи! Неоднїхъ студентѣвъ зъ универси- тету, чи зъ академїи духовної мае двї-три сорочки, що сестра вымерejala, нагагае, бо прачка еи дешевше выпере (не треба крохмалїти та бо- гато працувати), — вже его мають на оцї. За- леда що полицїя тягне студента въ холоду, ка- жуть ему платити „штрафъ“, за малу рїчь и выганяють зѣ шкѣлы. А вже выгнанный студентъ, — въ Россїи дуже нещасливїй, се вже „непеч- нїй“ человекъ...

Разъ вышцовъ я собї надъ Днїперъ. Пе-

львабскїй банкї потворилось и по провинцїи велике число насъ задатковомъ въ капиталѣвъ хрїстїанскїмъ интелїгенцїи, котра тогдїа нї- бы дешевостею и легкостею кредиту вїднїхъ край. Тычасомъ сталося инакше. Цїгоны за скорыми и великими вытками занеслїся въ Вїднїа черезъ польску и жидовску еувїднїхъ и въ найнїжшїхъ верствы ремїснїцѣвъ. Леда по- встала въ Тысьменици насъ задатковѣ „Właga“, мало-що не цїла сотка кушнїрскїхъ челяд- нїкѣвъ, котра досї жила при ббїльшихъ вар- статяхъ, аголосилася о повмьку, щобы от- крывати самостояннїй свои варстаты и тымъ способомъ чїмъ скорше добїтїся маекту, якнїхъ орудували ббїльшї промысловцї. „Właga“ по- тїшлїлася съ удївляванїемъ кредиту въ надїи, що днїгне кушнїрство. Повстало наразъ дуже богато майстрѣвъ кушнїрскїхъ. Великїхъ вар- статыхъ мусїли поддувати за-дїа недостачи силъ робучїхъ, а тымъ самымъ залаштїти до- ставля позамїсцеву, котрою такожь они ста- нули высоко. Перервалася наразъ доста- ва на захѣдъ, але рбаночасно перерва- лось и дешеве — бо въ великїхъ размї- рахъ — спроваджуванїе сырого матерїалу въ Волощїны и Россїи. Зъ другого зновъ боку новї майстры кушнїрскїхъ навродукували тьмо тьму товару, що не могли его абути въ краю, а и выпровадїти той товаръ на торги нїмецкї не могли, бо по перше: кождїй въ- окрема мавъ за мало отповїдної товару (вы- робѣвъ прїзначенїй для краю дуже значно рѣ- нїтїся дїтъ выробу прїзначеної для Нїмец- чины), а по друге: и не мавъ капиталѣвъ на то потрїбнїхъ. Потому малї варстаты не могли знову разъ за-дїа недостачи ббїльшого капиталѣвъ, а по друге и за-дїа малой потре- бы, — дешеве спроваджувати сырой ма- терїалъ. Настала наразъ крава, на котру навїтъ нїхто не звернутъ уваги. Ско- рїстали въ неї дуже вручно жидовскїй капи- талисты и вївали малыхъ майстрѣвъ въ эконо- мичну неволю. Зъ-разу жиды закупили въ дешевї грошїхъ готовїй товаръ, а потому спроваджували въ великїхъ масахъ сырї шкїры и давали тымъ малымъ майстрамъ выправля- ти и шити за лїхї грошї, днїй въ тїснїхъ часѣ. Такъ новї майстры и не чулися, якъ наразъ стали дуже лихѣ платнїми челяднї- ками жидовскїхъ капиталиствѣвъ, котрї вївали въ свои руки и достау кушнїрскѣго товару на великїхъ краевїй и поза-краевїй торги та яр- маркї.

Въ подобнїй способѣ поупадали кушнїр- скї майстры и въ нїчїхъ мїсточкахъ, де продукція кушнїрскїхъ выробѣвъ лишалїся вправдѣ все ще въ рукахъ хрїстїанскїхъ, але торговля нїми переходить вже въ чужї руки. На ярмаркахъ появляются все ще са- мостїаннї хрїотїанскїй кушнїрї съ своими товарами, але вже имъ такъ не ведесе, якъ давнїйше, бо мають противъ себе могуту конкуренцію жидовскїхъ — не ремїснїкѣвъ але торговельнїкѣвъ, воесмотреныхъ у великїхъ склады кушнїрскїхъ товарѣвъ.

Сконстатованнїй тотъ фактъ, що легкѣтъ кредиту при даныхъ обставїнахъ не двїгнула а противно, арунїувала ремїсло, замѣчаея и

рейшовою два разы и зуотрївою съ украиньокї- ми селянами, що прїбали човномъ до берега. Почавъ я съ ними розмову, тьмо зъ цїкавости, щобъ почувти, яка у украиньокїхъ селянъ мѣва и вымова. — „Вїдемо, кажуть, зъ Канева въ Кїевъ по дїламъ.“ — А що-жъ, опытавъ я, не втоми- лїоа веслууча? — „Та кому, залїзнїмъ ру- ками —“ ще не вѣтїгъ одїанъ отповїоти, а полнїцїя хватъ уже мене за рукавъ таї каже: „Пайдомъ, пайдомъ аттуда окарей! здесь не место разоуждать съ мужїками“. Я обернуво до него. Що се, гадаю, оказївоа, чи що? чого дїтъ хоче? — „Ступай въ перїодъ!“ и погнавъ мене въ полицїю. Тутъ казали ждати на самого прї- отава, а за кѣлька хвїль, бачу, вже й тыхъ се- лянъ прїтаскала. Селяно зложїли протоколъ и пошлї, а я ждавъ до четвертої годнїны на прї- отава. Той розпытавъ мене, якъ то було, прї- дивївоа протоколовї селянъ, знїявъ зъ мене вїдъ и тогдї пуствївъ, остерїгши, що якъ ще разъ оспїжмутъ мене на розмѣвъ съ селянами, то буде эле зо мною.

Выходчи, гадаю собї: Добрїй интересъ! Нї зъ сего нї зъ того готовъ ще человекъ въ тюрьму поцасти, або й на Сїбирї опнїтїся... Эле-е-е!

(Дальше буде.)

Вандрующа молодїжъ руска въ Турцї.

Отпочїнїши и вкрїсївшїся въ летнї- нїмъ домѣ о. Корнїла Иверского въ Лївовї, вышїхали мы на другїй днї 6 л. серенїа въ Турцї. Тутъ стала мы оубї воевїмъ размїщїе по домахъ гостинїхъ мѣстъ. Цїна: и такъ прїняли вандрїбнїкѣвъ дру- сердечно Вар. о. Пружнїцкїй, котаръ и Терлецкїй, Пшїбылко и др. На другїй днї вандрїбнїкї вышїхали окрїстїй горы, се- сернїа отсївївали въ церквї славу Богу, а вечеромъ вївали участь въ вечеру турчан- нїмъ мїсцевымъ комїтетомъ въ салѣ Канева.

Гостї абралисе дуже чїсленно, — дїмъ выказу мїсцевыхъ люде, — ахъ ельнїхъ передъ тымъ на подбїтїхъ вечернїхъ. По вступнїи промовї в. Тысьменица отбуглїся продукція локально-мушнїрскїхъ, а вїва О. Бочинскїй, унї- стрїя отдеклямувала съ гроушїхъ мѣстъ отчугьемъ Шевченку „Тополю“. Не мїсцевїй, а такъ повїдїтїся, щобъ не кроветї ельнїхъ уваги, яка тутъ намъ насувїся. Заставнїхъ деклямуется по вечеркахъ, прїтодїно до того выключенїа, що на дїло се дївалїся выключенїа. Деклямація — се у нїхъ выключенїа и вѣднїхъ дїла, и вѣднїхъ тьму рубрїку чїмъ удается. Такимъ чїномъ деклямуется выключенїа творы Шевченка найббїльше знанї и ре- послїднїй, а въ тыхъ зновъ такїхъ нїхъ вѣднїхъ случаю найменче прїгождї. И тьмъ убїйшло въ вычїй деклямувати або „Тур- цїя“ або „Тополю“ — и се сталося майже прї- вїломъ. Коли се кажемо, то рочуемъ, въ- точею робити нїякого выкуды панїфъ Бочин- скїй, котра съ великою охотою прїняла на себе деклямацію майже въ оспїднїй днїи и отдала еи дуже добре, — але иде нїкъ а сконстатованїе, що у насъ комїтетъ атакнїхъ значене деклямація, котра мусїла бы повнакомлїти публику съ найкраснїми по- тїчнїми новїйшїми творами нашїми, рѣ- мїснїхъ, отповїднїми до даної хвїли.

По кондїртї бавлїлїсе всѣ дуже творы и охото, и все тутъ було-бы пошло слава, коли-бы не одна немїла афера. Мы бы нїхъ и не вгадували о цїкавїй той справѣ, але вы- бутї, що хтось наше промованїе выслу- вавъ-бы на нашу некорїсть, тожъ водно зъ- лу справу передъ судъ публикї. Выи въ сї- нїй въ попереднїхъ довїсїхъ про вандрїю вїгдалї мы про постанову, яка вївала вынї вандрїбнїками, щобы все и вїсуды уживнї тьмо рускої мѣвы, и всѣ сїнѣ державнї той постановы. Одна вївнїчїа Польшѣ въ Турцї сказала намъ: „Мы утїшлїемъ еї- стегу, що прїїдуть до насъ „twórca“ (т. е. тычасомъ бачимо, що вы „twórca“, етъ та- що були у насъ тамтого року (въ Австро- ческого Кружка“); тамтї говорїли во- нїски, а вы анї одного слова не точенъ прї- вїти, навїтъ до женщїнъ...“ Рїчь вынї, а консеквенцїю той постановы було танно- ранжованїе танцѣвъ. Передъ 3-тою годнїю рано упросївъ собї одїнъ въ гостї-Тур- цїю, п. X — — — въ X — — —, дїтъ в- ранжера-вандрїбнїка п. Т. Я., щобы арнї- ванъ въ маурѣ. П. X. почавъ арнїжувати при тѣмъ уживати польского вынї. Д- стороннї вандрїбнїкѣвъ арблено яку унї- равнї, другїй и третїй, а коли се не пошлї, арнїжувать вандрїбнїкѣвъ авнїявъ, що в- реїмае назадъ арнїжованїе. На то п. X. в- бїгъ до переднїхъ комнѣтъ и вїзавнїхъ вїдѣтї грати и равомъ съ своимъ товари- также Русїномъ п. У. подїнали великїхъ вїнѣ. П. У., авернувшїсь до публикї, голоснї: „Panowie! nam tutaj zakazują mówić po polsku. Regent! Rozumięcie, Польскї нарѣзъ оспї- лїеи, почали откывавати на руску молодї- мїмо того, що до 3-тої годнїи противъ рус- кого слова нїчого не мали и весело бавлї- се. Не помоглї нїякї стараня вандрїбнїкѣвъ, щобы разьяснїти ситуацію; заколотъ ставнї чїмъ-равъ ббїльшїй, ажъ нї въ сето нї въ того правительственнїй комїсаръ в. Галич- скїй, безъ попередної вавнїяны публикї в- порядку, ровнїявъ вавнїю и гостї почали в- ходитїся. Запрїмїтїмо одїнакъ, що дїлѣ в- лякї, ровдумавши дїло глїбше, арнїжувати спрїаделївнїтъ вандрующїй молодежи, бо прї- прѣцї ждати, щобы на рускїхъ вечеръ арнїжовано не по рускї! Не треба и вїднї, що въ Турчанскїмъ въ загалї веломъ авнї- цїа противъ вандрїкї изъ стороннїхъ мѣ- шїхъ ренегатѣвъ. Одна въ запрошнїхъ мѣ- рускїхъ отовалїся такъ: „Скажу вамъ, что нове отверто, що намъ гонорено, мѣ-тѣ-тѣ-тѣ прїїдуть адъ Львова самї дїпдїкї рускїхъ молодежи, самї „нигилисты“... Деїдїе вынї поенїено намъ, на довге налїгала, вїсуды в- хтати на вечерокъ турчанскїй тьмъ, що в- окрїстнїи отсїгравувао люде дїтъ тьмъ

